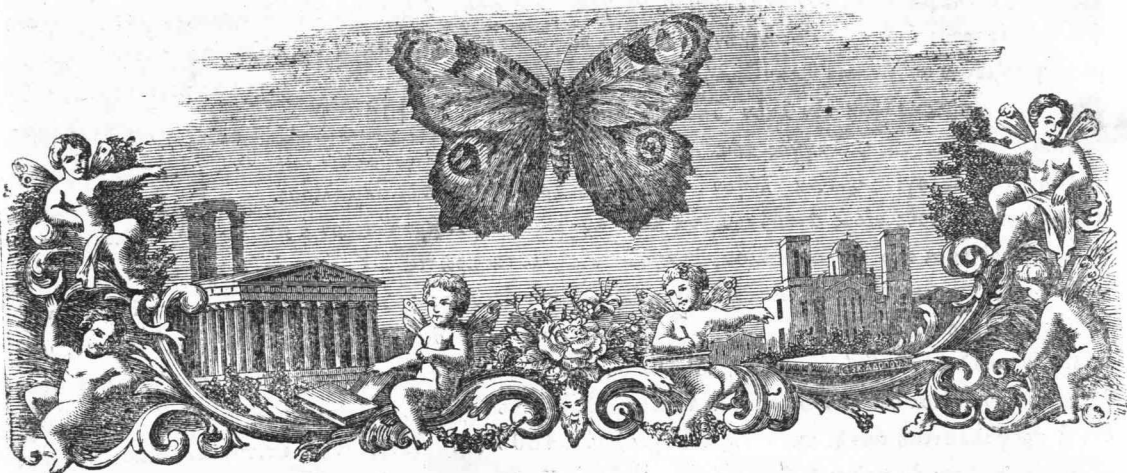

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Β'.

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1864.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 40.

ΠΕΡΙ ΔΑΜΑΛΙΔΟΣ.

ΕΙΣ ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ καθηγητὴς Hebre, γράφων περὶ δαμαλίδος ἐν τῇ Εἰδ. Παθ. τοῦ Wirehow τ. 3. φ. 2. σ. 188. ἐπιφωνεῖ « καίτοι εὐπιστοὶ τινες κεφαλαί' ἔσθ' ὅπου ἀνέδυσαν, ζητήσασαι δι' ὑπονοιῶν καὶ σοφισμάτων νὰ βάλωσιν εἰς δυσπιστίαν αὐτὴν τῆς ἀνθρωπότητος τὴν εὐδαιμονίαν, οὐδὲν ἤττον ὅμως ὁ ὑγιὴς τοῦ ἀνθρώπου νοῦς ἐν γένει ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς δαμαλίδος... » καθ' ἣν ὁ Valleix ἐν τῇ εἰδ. αὐτοῦ Παθ. τ. 1. σ. 170, πλέκει τὸν στέφανον ὑπὲρ τοῦ εὐρέτου τῆς θείας αὐτῆς ὕλης, « ... c' est à Jenner que revient tout l' honneur de la découverte » καθ' ἣν τὰ ἐδώλια εὐαρίθμων τινῶν πολεμίων τῆς δαμαλίδος ὑπὸ τὸ κράτος ἀναμφιλέκτων παρατηρήσεων καὶ λογικῆς στατιστικῆς ἀνὰ τὸν αἰθέρα διεσκορπίσθησαν καθ' ἣν οἱ περικλεέστεροι Παθολόγοι μετὰ πολυχρόνιον πείραν καὶ ἐπιμόνους κλινικὰς ἐρεῖνας πεισθέντες περὶ τῆς χρησιμότητός της, διεσάλπισαν τὴν κατὰ τῆς λαοφθόρου εὐλογίας προφυλακτικὴν αὐτῆς δύναμιν, μέχρι περάτων τῆς ὑψηλοῦ γενικεύσαντες τὴν χρῆσιν της καθ' ἣν ἀκαδημαῖαι καὶ ἰατρικαὶ ἐταιρίαι ἀπεφάνθησαν ὀριστικῶς ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς σύννοιδεν ἐν ἔργῳ τὴν ὠφελείαν της εἰς τοιαύτην ἀστερέωσαν ἐποχὴν γρηγορεῖ ὁ ἰατρὸς Κ. Πύρ-

λας διὰ τῆς ἐν τῷ ἀριθ. 583 τοῦ Φωτὸς ἀναδημοσιευομένης διατριβῆς, ὡς ἐξῆς ἀποφθεγγόμενος. « Ἐν γένει εἰπεῖν ὁ ἐμβολιασμὸς εἶναι μᾶλλον ἐπικίνδυνος παρὰ ἐπωφελὴς, μᾶλλον ἐπισφαλὴς, παρὰ ἀσφαλὴς ὡς προφυλακτικὸν κατὰ τῆς εὐλογίας. Τὸ καθ' ἡμᾶς, τότε πρέπει νὰ γείνη ὁ δαμαλισμὸς καὶ ὁ ἀναδαμαλισμὸς, ὅτε ὑπάρχει παρούσα ἡ εὐλογία ἐπιδημικῶς ».

Τοιαύτη προσφώνησις, μεθ' ὅσα ἅπας ὁ ἰατρικὸς καὶ πολιτικὸς κόσμος περὶ τῆς ἀπὸ τῆς δαμαλίδος ὠφελείας γινώσκει, εἶναι ἀξία πάσης περιφρονήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ νέου ἀντιδαμαλιστοῦ, διότι βλασφημεῖ ἐν ὥρᾳ, καθ' ἣν ἡ εὐλογία ἐνσκήψασα ἐπιδημικῶς εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἀποθαρρύνει τοὺς εὐπίστους νὰ υποβληθῶσιν εἰς τὴν κέντρωσιν τοῦ μόνου προφυλακτικοῦ μέτρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὅμως τῆς σοφῆς διατριβῆς ἀκούσας ὑπάλληλόν τινα, δικαιολογούμενον ὅτι ἡρνήθη νὰ ἐμβολιασθῇ, τιμωρηθέντα ἐντούτοις ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον ἡμέρας ὑπὸ πυρετώδους variolae abortivae, ἐσκέφθη νὰ γράψω ὀλίγα τινα χάριν τοῦ κοινοῦ, πρὸς θ' καὶ ὁ Κ. Πύρλας ὡς ἀπὸ τρίποδος προσελάλησεν.

Εἰς τὸν Κ. Πύρλαν μίαν μόνην φιλικὴν παρατήρησιν λαμβάνω τὸ θάρρος ν' ἀπευθύνω ὅτι ὠφελειν, ἂν ἐνέκρινε νὰ γράψῃ περὶ δαμαλίδος, νὰ

περιορισθῇ εἰς τὸ τί λέγει ὁ μὲν τῶν σοφῶν ἱατροδιδασκάλων τῆς Εὐρώπης, καὶ τί ὁ δὲ ὤφειλεν, ἂν ἐστηρίζετο ἐπὶ ἰδίων πειραμάτων, συνεπίεξ τῶν ὁποίων ἐσχημάτιζεν ἰδίαν τινὰ πεποίθησιν περὶ τῆς μὴ ἀξίας τοῦ δαμαλισμοῦ, νὰ γράψῃ πρὸς ἱατροὺς ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, καί, μετὰ γενομένην συζήτησιν θριαμβευοῦσης τῆς γνώμης του, νὰ προσκαλέσῃ τὸν λαὸν ὑπὸ τὰς ἀδικατηρήτους ἀσπίδας τῆς φάλαγγός του.

Περὶ τῆς εὐλογίας οὐδένα λόγον ποιούμενος, ἀλλ' ἀφίνων εἰς τοὺς νέους ἀναδόχους τὰ κατ' αὐτὴν, περιορίζομαι περὶ τὴν δαμαλίδαν, ἀφηγούμενος ἄλλων μελέτας καὶ ἐρεῦνας, ἅττα καὶ γὰρ ἐκ τῆς πείρας μου προστιθέμενος.

Ὡς ἐν πολλοῖς συμβαίνει, καὶ τῆς δαμαλίδος ἡ ἱστορία κρύπτεται εἰς σκότος βαθύ. Λέγεται δὲ ὅτι ἡ προφυλακτικὴ αὐτῆς κατὰ τῆς εὐλογίας δύναμις ἀπαντᾷ ἐν παλαιοῖς βίβλοις τῶν Ἰνδῶν κατὰ δὲ τὸν W. Bruce μία περσικὴ νομάδων φυλὴ (Ἐλιάκτ) ἀρχαίως ἐγίνωσκεν, ὅτι ἡ ἀπὸ δαμάλεων καὶ προβάτων λαμβανομένη λύμφη ἐχρησίμευεν ὡς ἀλεξητήριον κατὰ τῆς εὐλογίας τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τοὺς φυσιοδίφας καὶ ἱατροὺς ἀπὸ δύο ἡδὴ αἰώνων δὲν διαφύγειν ἡ γνώσις, ὅτι ὅπως παρ' ἀνθρώποις, οὕτω καὶ παρὰ δαμάλεσι, καὶ δὴ περὶ τὰς θηλάς αὐτῶν ἐξήνθουν φλύκταιναι, τῶν τῆς εὐλογίας παρεμφερεῖς. *Id. de lue vaccarum. Salger. Lond. 1713.*

Πολλαχοῦ δὲ τῆς Εὐρώπης καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς παρετήρησεν, ὅτι ἄνθρωποι τυχαίως ἀλισκόμενοι ὑπὸ δαμαλίδος ἀπέφευγον τῆς εὐλογίας τὴν μάστιγαν. *Faust. Allg. Unterhalbug. Goettingen 1769. σ. 39.* Οἱ δὲ Sutton καὶ Fewster ἤρξαντο τὸ 1768 διὰ καθαρᾶς εὐλογίας ἐμβολιάζειν τοὺς ἡδὴ υποστάντας τὸν δαμαλισμὸν. ἵνα βεβαιωθῶσι περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς παρὰ τοῦ λαοῦ πρεσβευομένης γνώμης, ἣν εὗροντες ἀληθῆ ἀνεκοίνωσαν τῷ ἐν Ἀγγλίᾳ ἱατρικῷ συλλόγῳ· πλὴν, τῶν ἀνθρώπων δυσπιστούντων, παρητήθησαν πάσης περαιτέρω ἐρεῦνης. Ὁ δὲ Platt μαιητὴς, ἐξ Holstein ἔλκων τὴν πατρίδα, ἐδαμάλισεν ἐπιτυχῶς τὸ 1791 παρὰ τῷ Kiel ἄλλους μὲν δύο, ἄλλους δὲ τρεῖς παῖδας, μηκέτι πονήσας ἐπὶ ταύτης τῆς λαοσίου ἀνακαλύψεως.

Τὰς δάφνας, τοὺς δικάλους ἐπαίνους καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ τῇ ἐν λόγῳ τηλεκλύτῳ ἐφευρέσει ἐπέπρωτο νὰ δρέψῃ ὁ φιλόπονος Ed. Jenner. Οὗτος ἐμβολιάσας τὴν 14 Μαΐου 1796 ἐπὶ τοῦ βρεχίονος τὸν δακτυλὸν

James Phips δι' ὕλης, ληφθείσης ὑπὸ φλυκταίνων, ὑφ' ὧν ἡ θεραπαινὶς Sarah Nelmes ἀμέλγουσα δάμαλιν ἠλώθη ταῖς χερσὶ, καὶ παρατηρήσας, ὅτι ἡ ἀπὸ δαμάλεως λαμβανομένη λύμφη καὶ ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον μεταδιδόμενη διατηρεῖ τὴν κατὰ τῆς εὐλογίας προφυλακτικὴν αὐτῆς δύναμιν, ἐδημοσίευσεν τὰς περὶ ταύτης σκέψεις του τὸ 1798. Ἐκτοτε χρονολογεῖται ἡ ἐκασταχοῦ μετὰ κρότου καὶ θαυμασμοῦ ἐξάπλωσις καὶ χρᾶσις τῆς δαμαλίδος.

Ὀλίγον βραδύτερον ὁ de Carro ἐν Βιέννῃ (μάλιστα πρῶτος ὁ Ferro) ἐνήργει τὸν δαμαλισμὸν· τὸ δὲ θέρος τοῦ 1800 ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν δαμαλίδαν διὰ τῆς K. Nisbet, τῆς μητρὸς τῆς συζύγου τοῦ ἐκεῖθι ἄγγλου πρέσβως λόρδου Elgin, οὗ ἐπιστολὴ ἀπὸ 23 Δεκεμβρίου 1800 ἐπέβεβη τὴν ἐπιτυχίαν· ἀπὸ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξηπλώθη καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν, ὥς περ ὑπὸ τοῦ Jenner καὶ ἄλλων τὴν Ἀμερικὴν· οἱ Balthorn καὶ Stromeyer ἐν Ἀννοβέρῳ, ὁ Junker ἐν Ἀλλῇ ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παιδίου, ὁ Sacco ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Aubert ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου τὸ 1800 ἐπὶ τούτῳ συνέστη καὶ ἐπιτροπὴ, ἥς γραμματεὺς ὁ Ausson, ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ Loy, Woodwill Pearson καὶ πλείστοι ὅσοι περικλεεῖς ἄνδρες, ὧν συντομίας χάριν παραλείπω τὰ ὀνόματα. Τοσοῦτοι καὶ τιλικούτοι ἄνδρες μετὰ πάσης ἐπιστασίας ἀλληλανευδισμοῦ ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ ζώων ἐνεργούντες, ἀπέδειξαν ἡλίου λαμπρότερον τὴν ταυτότητα τῆς δαμαλίδος καὶ εὐλογίας. Ὡστε πᾶσα μομφὴ κατὰ τῆς νέας ἀνακαλύψεως μετὰ τόσας δοκιμασίας ἀνδρῶν, τὰς φυσικὰς καὶ ἱατρικὰς ἐπιστήμας ἀνά τοὺς δακτύλους μετρώντων, θεωρεῖται ὡς τὸ ἔσχατον τῶν ἀμαρτημάτων.

Καὶ ὅμως ἡ σπουδαιοτάτη αὕτη ἀνακάλυψις, ἡ κατ' ἔτος μυριάδας ἀνθρώπων σώζουσα ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς μισαρᾶς εὐλογίας, προπεμπούσης ἀναρίθμητα εἰς τὸν ἔθνη προσφιλῆ πλάσματα, ἡ ἀπολειπούσης αἰτὰ τερατόμορφα καὶ δυσειδῆ, ἡ κρηνησιασμένα καὶ εὐγενῶν αἰσθήσεων ἐστερημένα, αὕτη, λεγῶ, ἡ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινωνίας ἀνακαλυφθεῖσα ὕλη εὐε τοὺς πολέμιους της, εὐτελὴ μὲν ὁμαδὰ, πλὴν φεῖ! καθ' ἐν ἡδὴ μέλος ἐξωγαυμένην.

Μετὰ τὴν σύντομον ἐξιστόρησιν τῆς δαμαλίδος, παραλείπων τὴν νοσολογικὴν περιγραφὴν αὐτῆς, ἐκτενῶς πραγματευομένην ἐν πάσῃ τοῖς νοσολογικοῖς βιβλίοις, ἀσχομαι ἐξετάζων τίνων κακῶν πρόξενος ἐγένετο ἡ δαμαλὶς κατὰ τοὺς

πολεμίους της, καὶ ἂν ταῦτα ἐρεῖδωνται ἐπὶ ἀσφαλῶν συμπερασμάτων.

Κατὰ τοὺς ἀντιδρακλιστὰς ἀπὸ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ δρακλισμοῦ ἐμαράνθη ἡ ἀνθρώπινος φυλὴ, ἐσμικρύνθη τὸ ἀνίστημα τοῦ ἀνθρώπου, ἐξησθένησεν ὁ ὀργανισμὸς, ἐπολλαπλασιάσθησαν οἱ τυφοειδεῖς πυρετοὶ, αἱ χοιρῆδες, αἱ ραχίτιδες, οἱ δξεῖς ὑδροκέφαλοι, αἱ ὑμενογόνοι κυνάγχαι, τὰ χρόνια ἐξανθήματα, κακοήθη ἔλκη, ἡ ἐπὶ μᾶλλον ἤδη παρὰ ποτε ἐπιτεινομένη ὀστρακία, διπλάσιος ὁ θάνατος τῷ στρατῷ, τοῖς δὲ πολίταις πολυαριθμότερος κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τοῦ 20—30 ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐνὶ λόγῳ ἡ δρακλις εἶναι, κατ' αὐτοὺς, τὸ φορεῖον ἀπάντων τῶν ἐπὶ γῆς νοσημάτων!!! Ἀποδεικνύουσι δὲ οἱ δρακλιδοπολέμιοι ταῦτα πάντα, ἐπερειδόμενοι ἐπὶ ἀκαταλήπτων, πάντῃ ἐσφαλμένων στατιστικῶν ὑπολογισμῶν καὶ τινων ἱατρικῶν θεωριῶν, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη εἰς λήθην ἐλλόγιως ριφθεῖσιν καὶ μόνον ἱστορικῶς πως μνημονευομένων.

Ὅπως δὲ συμβαίνει παρὰ τοῖς ἑαδίως ὑπὸ πομπῶν φράσεων καὶ μεστῶν ἐλπίδων ἀλισκομένοις οἷτινες ἐξαπτόμενοι τὴν φαντασίαν, ἄνευ προηγηθείσης βαθείας μελέτης ἀποδέχονται τὰ νέα, οὕτω συνέβη κατ' ἀρχὰς καὶ ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὴν ἔκδοσιν συγγραφῆς τινος μηδεμιάς ἀξίας ἐπιστημονικῆς (*La dégénérescence de l'espèce humaine sous l'influence de la vaccine*) καὶ ἄλλων τινῶν τοῦ Mordret καὶ Carnot, κατορθωσάων νὰ κλονίσωσι τὰς περὶ χρησιμότητος τῆς δρακλίδος πεποιθήσεις λαοῦ τε λογίων τε καὶ αὐτῆς τῆς ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, ἐν ἣ ὁ εὐγλωττος καθηγητὴς Malgaigne ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1853 δυσπιστῶν πρὸς τὰ συμπεράσματα τῶν πολεμίων ἔθετο τὸδε θέμα. « Εἶναι ἀληθές, ὅτι πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς δρακλίδος, ὑπῆρχον πλείονες ἄνθρωποι, φθάσαντες τὴν ὥριμον ἡλικίαν; Αὕτη εἶναι ἀπλὴ ἐρώτησις, τὴν ὁποίαν κάμνω, εἶναι ζήτημα ἀριθμητικόν, ἀξιζον νὰ συζητηθῇ. Οἱ ἐπὶ ἀληθῶν πράξεων ἐφαρμοσθέντες ἀριθμοὶ, εἶναι ἡ δι' ἐκ τῆς πολλαπλασιασθείσης παρατήρησις. Ἐάν οἱ ἀριθμοὶ ὧσιν ἀληθεῖς, παρεδεχθῆτε τὴν σημασίαν αὐτῶν ἔν ψευδεῖς, εἰπατέ το ἐλευθέρως καὶ πρὸ πάντων δοκιμάσατέ το. » Καὶ τῷ ὄντι τὴν λύσιν τοῦ τεθέντος θέματος ἀναδεχθείς ὁ Bertillon, ἀπέδειξε διὰ σειρῶν λογικῆς στατιστικῆς ἐναντία ἀποτελέσματα καὶ ἐρίωσθε τῆς δρακλίδος τοὺς πολεμίους. « Ὁ Κ. Bertillon (λέγει ὁ Malgaigne

Revue medico-chirurgicale, septembre 1855) κατενόησε τὸν κόμβον τοῦ ζητήματος· μᾶς φαίνεται δὲ, ὅτι τὸν ἔλυσεν ἀποχωρώντως. » Ἐν δὲ τῇ *Union medicale* N° 402. 1855 ἀπαντᾷται ὅτι « ὁ Vilerme ἐπεδοκίμασε πληρέστατα τὸ ἔργον τοῦ Bertillon, qu'il n'en a tiré que des conclusions vraies et légitimes ».

Κατέναντι τοιοῦτου σπουδαίου ζητήματος, τὸ ὁποῖον εἴτε ἐξ ἀσυνείας, εἴτε ἐξ ἀγνοίας ἐβρίσθη εἰς τὸ μέσον τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου, πρόξενον λίαν θλιβερὰς ἐντυπώσεως γενόμενον, ἐξηγέρθησαν πανστρατιά καὶ ὁ ἱατρικὸς τύπος καὶ περικλεεῖς ἱατροὶ, οἵοι οἱ Roche, Bretonneau, Barthe, Bousquet, Arran, Perrin, Druhen, Dechambre, Jéssier, Bertin, Noiroi, κλπ, οἷτινες καὶ ἐν συνεδριάσει καὶ ἐν συγγράμμασι βασιάνισαντες κατὰ βίθους τὸ ἱατρικὸν τοῦτο ζήτημα, ἀπέβριψαν βροντωδῶς τὰς φωνασκίας τῶν ἀντεμβολιστῶν. Ἰππελεῖτο δὲ ἡ ἐξέτασις τῆς συγκριτικῆς στατιστικῆς, περὶ τὴν ὁποῖαν ἐπόνθησαν οἱ Duval, Henseling, Berg, Montyon, Mossance, Voltaire, Dufré de Saint-Maur, Lavoisier, Mohoau κλπ, ἔθεν ἀποδεικνύεται τὸ ἐσφαλμένον τῶν ἀντιδρακλιστῶν συμπεράσμα, οἷτινες ἐπὶ τῆς παραβολῆς τῆς θνησιμότητος ἐπὶ παραλόγων βάσεων ἐργασθέντες, παράλογα ἐξήγαγον συμπεράσματα· π.χ. ὁ Mordret μακρὰν τοῦ νὰ συγκρίνῃ τὴν μέσθην θνησιμότητα μίᾳς τινος σειρᾶς ἐναιυτῶν, παραβάλλει τὴν ὁλοσχερῇ θνησιμότητα τοῦ 1824 πρὸς τὴν τοῦ 1851· ἀλλὰ διὰ τοιαύτης πλημμελοῦς στατιστικῆς παραβολῆς οἱ τῆς δρακλίδος κατήγοροι ἄνεμον δικτῖφ θηρεύουσιν.

Ἐπιλαμβανόμενος ἤδη ν' ἀναιρέσω μίαν πρὸς μίαν τὰς βλάβας, ἃς οἱ ἐναντίοι τῆς δρακλίδος, ὡς μὴ ὤφειλε, δημηγοροῦντες ἀριθμοῦσι, σκοπῶ διὰ βραχέων νὰ ἐκθέσω τὰ μετὰ λογικὴν βάσιν ἐν βιβλίοις καὶ περιοδικοῖς συγγράμμασιν πολλῶν σοφῶν ἀνδρῶν πορίσματα, διότι πᾶσα λεπτομερὴς ἀνάλυσις εἶναι ἔργον ὀγκώδους συγγραφῆς.

Ἐκ τῶν σοφῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων τοῦ Bousquet, savant président rapporteur du comité de vaccine à l'academie de médecine, τῶν Roche, Bretonneau καὶ Barthe, ὅτι ἡ μετὰ μὲν ὀργωσις τῆς εὐλογίας, πιεζομένης ὑπὸ τῆς δρακλίδος εἰς τυφοειδῆ πυρετὸν εἶναι ἰδιαιτέ, καὶ τὸ νόσημα τοῦτο κάπως χειρὸν ἄλλοτε ἢ σήμερον ἔκκαμνε θραύσιν, ἀλλ' ἥτο γνωστὴν ὑπὸ τὴν ὀνομαστικὴν *fièvre putride, maligne, at-*

xique, bilieuse, καὶ ὅτι ἡ δαμαλὶς δὲν πιέζει, δὲν ἐπίσχει τὴν εὐλογίαν, ἀλλὰ τὴν ἀναπληροῖ καὶ ἀπολήγει ἀνεπαισιότηως εἰς τροποποίησιν τῆς αὐτῆς φύσεως· ἀπαρεγκλίτως ἀποφαίνονται καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Βιέννης Rokitsky, Schroff, Seoda καὶ Hebre ἐν τινι ἐκθέσει των, δι' ἧς λύουσι διαφόρους περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς δαμαλίδος προταθέντας ἐρωτήσεις, ἰδ. Zeitschrift d. K. K. Gesellschaft der aerzte zu Wien. III κ. IV Monatheft 1857 Σ. 280, ὅπου καὶ περὶ χοιρῆράδων καὶ φθίσεως ποιοῦσι λόγον· οὐδεμία δὲ μένει ἀμφιβολία ὅτι ὁ τύφος εἴτε τυφοειδὴς πυρετὸς (N. B. ὑπὸ τὴν ὀνοματολογίαν febris nervosa, putrida, astenica, adinamica, versatilis, stupida κλπ) πρὸ 40 ἐτῶν ἔκαμνε περιττοτέραν θραῦσιν, διότι ἡ ἱατρικὴ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ στηθοσκοπίου, τοῦ μικροσκοπίου, πολυαριθμῶν φυσιολογικῶν καὶ χημικῶν ἐφευρέσεων, καὶ τῆς λογικωτέρας διαιρέσεως καὶ κατατάξεως τῶν νοσημάτων, ἦτο τόσον πολὺ ὀπίσω, ὥστε ἡ ἱατρικὴ ἐκεῖνη φέρεי ἐπὶ τῆς ῥαχεὸς τῆς ἱστορικῆς τινα ἀξίαν. Ὅπως δὲ περὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἀποδεικνύεται τὸ ἀνυπόστατον τῆς γνώμης τῶν ἀντιδαμαλιστῶν, τὸ αὐτὸ ἀπεδείχθη ἐπίσης ἐσφαλμένον ὅ,τι περὶ χοιρῆράδων, ῥαχίτιδος, φθίσεως κλπ. λέγεται· καὶ τοὺς δυσπιστοῦντας παραπέμπω εἰς τὰς ἐπισήμους καὶ εἰλικρινεῖς παρατηρήσεις τῶν ἄνω ἱατροδιδασκάλων.

Ἄν δὲ παρατηρήθῃ, ὅτι μετὰ τὸν δαμαλισμὸν ἐφάνησαν χοιρῆράδες κλπ, τοῦτο τὸ συμβᾶν εἶναι τυχαῖον, εἶναι σύμπτωσις, ἢ τὸ πολὺ ἐπεσπεύθη ἡ παρουσία τοῦ τέως κεκρυμμένου, τοῦ ὑπάρχοντος, τοῦ μετ' ὀλίγον ἀναποδράστως ἐκρηγνυομένου νοσήματος, ἄλλοθι τὴν πηγὴν τοῦ ὀφείλοντος, τοῖς χυμοῖς λ. χ. τῶν γονέων κλπ. ὥστε πᾶσα ἰδέα, ὅτι ἡ ὕλη τῆς δαμαλίδος δηλητηριάζει τὸ αἷμα τοῦ ἐμβολιαζομένου καὶ τὸ μεταβάλλει εἰς ἐκεῖνο τοῦ χοιρῆραδικοῦ, ῥαχίτικοῦ, φθισικοῦ κλπ, εἶναι ψευδестаτή. Μοὶ συνέβη μάλιστα νὰ παρατηρήσω ἐφέτος δύο παιδιά διετῇ, ὧν τὸ ἓν ἔφερον ἐξόγκωσιν τοῦ παρωτίου ἀδέενου μὲν ἐν ἐπ' αὐτοῦ συριγγῶδες ἔλκος, καὶ τὰ δύο χοιρῆραδικῆς δυσκρασίας, τὰ ὅποια ὑποστάντα τὸν δαμαλισμὸν κατ' ἀνάγκην τῆς ἐπιδημικῆς εὐλογίᾳς ἐξήγαγον πολλὰ ἐξανθήματα πέριξ τοῦ δαμαλισθέντος χώρου, φλεγμαίνοντος καὶ τούτου ἐρυσιπελατωδῶς, ἀντιστάντα πολὺ εἰς τὴν θεραπείαν, πλὴν ἐλαττώσαντα τὸν ὄγκον τοῦ παρωτίου ἀδέενου καὶ τὸν χώρον τοῦ συριγγίου, τὰ

ὅποια μετὰ τὴν θεραπείαν τῆς τε φλεγμονῆς καὶ τῶν ἐξελκωθέντων ἐξανθημάτων, δίκην βοθρίων ἐνεργησάντων, ἐπανέλαβον τὴν προτέραν αὐτῶν διάστασιν. Ἡ παρατήρησις αὕτη μοὶ παρέχει τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστεύω ὅτι ἡ δαμαλὶς προκαλοῦσα ἐξελκούμενα ἐξανθήματα οὐ μόνον δὲν βλάπτει, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὄφελος παροχετευτικῶς ὠφελεῖ· ὁ δ' ἐρεθισμὸς, ὃν προκαλεῖ διὰ τῆς πυρετώδους κινήσεώς της, τότε δύναται νὰ θεωρηθῇ πρόξενος τῆς ἐκρήξεως συμπτωμάτων δυσκρασίας, ὅταν αὕτη τυγχάνῃ οὕσα ἐν τῷ ἐκρηγνύεσθαι. Ταῦτα πάντα ὅμως δὲν σημαίνουν ὅτι ἡ δαμαλὶς εἶναι ἡ κυρία αἰτία ὅλων τῶν δυσκρασιῶν καὶ τῶν ταύταις παρεπομένων· οὔτε φρονήσεως ἔργον εἶναι ν' ἀπορρίβῃ ἡ δαμαλὶς διὰ τυχαία καὶ κατὰ σύμπτωσιν συμβαίνοντα ἐν τισιν ὀργανισμοῖς περιστατικά, ἀναπόφευκτα ἄλλως τε εἰς τὴν φύσιν των, ἀπέναντι τηλικαύτης κοινωφελείας, μὲ τὴν ὁποῖαν εὐεργετεῖ σύμπαντας. Πλεῖστα ὅσα ἡδυνάμην καὶ ἐκ τῆς πολυχρονίου πείρας μου ν' ἀπαριθμήσω, ἀπῆχοντα πρὸς τὰς ἐπιπολαίους ἐπὶ κακοχυμίας σχετικῶς πρὸς τὴν βλάβην ἢ ὠφέλειαν τῆς δαμαλίδος ἀξιώσεις τῶν πολέμιων αὐτῆς· ἀλλ' ἀπέναντι τῶν δοκίμων καὶ εἰλικρινῶν πολυχρονίων καὶ πολυπληθῶν παρατηρήσεων τόσον σπουδαίων ἀνδρῶν κατακεραυνωβολησάντων τὰς μὴ ὀρθὰς θεωρίας καὶ τοὺς πλημμελεῖς παραλογισμοὺς ὀλίγων, πᾶσα ἐμὴ ἔκθεσις ἰδίων παρατηρήσεων δύναται δικαίως νὰ θεωρηθῇ ἀτελής, ἀσήμεντος καὶ περιττή.

Ὅτι δ' ὅσα καὶ περὶ δστρακίᾳς ὑπὸ τῶν ἐναντίων λέγονται οὐδεμίαν ἔχουσιν ὑπόστασιν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπεδείχθη ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τοῖς σοφοῖς αὐτῶν ῥήμασι πειθόμεθα, ὅταν ἀναπολήσωμεν εἰς τὴν μνήμην μας, ὅτι οὐδέποτε εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ τῆς δαμαλίδος, συνέβησαν δστρακίᾳς ἐπιδημίαι καταστρεπτικαὶ οἷαι αἱ τοῦ 1564 καὶ 1565.

(ἔπεται τὸ τέλος)

Α. ΚΑΡΑΛΙΑΝΟΣ.

ΠΕΡΙ ΑΝΘΕΩΝ

ΩΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΕΜΒΛΗΜΑΤΩΝ.

ΚΑΘΩΣ ἡ σημαία ἐστὶ σύμβολον τῆς ἐθνότητος λαοῦ τινος, τοιοῦτοτρόπως ὑπῆρξαν ἐποχαί, καθ' ὧς τὰ ἄνθη ἐχρησίμευον ὡς ἔμβλημα ἐθνότητος ἢ πολιτικῶν φατριῶν καὶ διακρίσεων, παρὰ τισι χώ-